

Nemrég jöttél meg Jeruzsálemből, ahol volt egy sztrókid is. Szerencsésen felépültél. Ennyire felpörgött az életed? A kétezres évek elejéig ott éltél és volt egy nyugalmas polgári foglalkozásod is az egyetemem. Aztán hirtelen minden megváltozni látszott, kívülről. Akkortájt derült ki, hogy van érzéked a képzőművészethez, sőt az írás-hoz, de még a fordítás-hoz is. Mi történt valójában?

20 MIKOR, HA NEM MOST?

Ímélinterjú Uri Asaffal.

Készítette: Jász Attila

telen minden megváltozni látszott, kívülről. Akkortájt derült ki, hogy van érzéked a képzőművészethez, sőt az írás-hoz, de még a fordítás-hoz is. Mi történt valójában?

2004 óta élek Budapesten. Fiatal éveimet is itt töltöttem, és az ELTÉn kutató vegyész lettem. Majd az életem közepén hosszú kaland és család-alapítás következett a szülő és névadó hazámban. A Jeruzsálemi Héber Egyetem fizikai tanszékétől 2002-ben mentem nyugdíjba. Az életemben semmi nem történt hirtelen, minden változás körül érezhető volt a kifejlet. Ez azt jelenti, hogy lassan beérő ember vagyok. 15 éves koromban kezdtem rajzolni, de az se tévesszen meg senkit, hogy az első versem csak 1999-ben jelent meg, 57 éves koromban. A vers címe: *Anselm Kiefer*. A vers közhelyes, de „emblematis”, mert Celanról és egy német képzőművészről szól. Gondolatban már hosszú ideje formálok a szavakat és rengeteget olvasok, amellet tanulom a hébert, a biblia nyelvét.

Kint születél, aztán a fiatal éveidet itt töltötted, majd visszaköltöztél. Magyarul írsz, nemzetközi nyelven festesz, egyre elismertebb művész leszel itthon. A neved miatt a köteteid impresszumában folyton keresik a fordítót az olvasóid. Melyik országot tekinted elsődleges hazádnak?

Mint említettem, több hazám is van: szülőhazám, ahol születtem, névadó hazám, ahol új nevet kaptam (a kettő ugyanaz a földrajzi hely) és nevelőhazám, amely a magyar anyanyelvet belém oltotta. Mindegyik haza egyformán értékes, ezért ingázom Jeruzsálem és Budapest között, várnak a gyerekek, az unokák. De melyik az „elsődleges”? Ez csak Jeruzsálem lehet (Cion), ahova majd eltemetnek, ahol a prófétai ígélet szerint a nemzetek összegyűlnek az idők végezetével. Néha hídnak érzem magam két világ között, ez az olvasónak is természetes lesz, ha megismer, ha megszokja a nevetem.

A neved furcsasága mellett éppoly furcsák a verseid is a magyar olvasó számára. Nagyon erős és pontos képekből szerkeszted, abszolút jellemző

rád nyelvezete, felismerhető, szerethető, és a szabad vers forma is nagyon jól passzol az általad teremtett versvilághoz. Jól gondolom, hogy mindez külön-külön és együtt is nagyon fontos számodra? Talán a képzőművészeti tevékenységedhez kötődően is.

21

A nevem „furcsasága” és a verseim furcsasága között teljes az összhang. Itt furcsaság helyett inkább a „más-ság” vagy a „szokatlan” kifejezéseket használnám. A furcsánál az ember először megütközik és félrefordítja a fejét. De mint előző válaszomban elhangzott, „ha megszokja az olvasó a nevemet” akkor a versek is közelebb kerülnek hozzá és keresni fogja a velük való találkozást. Erről a másságról – már ami a verseket illeti – részben a modern héber vers a felelős, mely nagy hatással volt rám, annak metaforisztikus (szó-képi) és aforisztikus (tömör) jellege. Ez a mérce működik az én verseimben is, ahol a metafora további magyarázatot kap egy másik szó-kép vagy szó-képek által. Idézném Dávid Vogel két sorát, melyet héberből fordítottam:

*Az erdei úton halk visszhang halad
akár az azúr fonál mikor a világ szunnyad*

Mint egy absztrakt haiku. De tovább erőltetném a kérdést, a te vizuális munkásságod és erős képi költészeted között egyáltalán nincs kapcsolat? Sokszor úgy merül fel egy-egy kép a verseidben, mint a festményeidben és rajzaidban egy-egy konkrét motívum, és jól láthatóan szándékosan ilyenek a képeid. Mondhatjuk sejtelmesnek is. És meg is fordíthatjuk, a verseid hatnak-e a képeidre?

Mi hat mire? Ez számomra is rejtély. Gyakran fülöncsípem az álmaimat, melyek közlését írásba foglalom, még azon nyomban félálomban, vagy ébredés után. Az „üzenetekből” gyakran versek lesznek. A versek közelítő pontossággal képet adnak az álomban látotról, mely helyzet-állapot, de soha nem történet. A rajz, a képi kompozíciók előhívása sokkal spontánabb, mint az írás, mert nem támaszkodnak az álomra, maguktól törnek elő festés közben. Gyorsan festek, gyakran nem is nézek oda, mi történik a vásznon, soha nem készítek vázlatot. A kép már rég készen van az agyban. Jaj neki, ha nem így van! A versek és a rajzok hasonló módon fogalmazódnak, de valószínűleg *különböző forrásból táplálkoznak* a tudatalattiban.

Leadta a kiadónak az évek óta fordított Zohár-könyvet. Miért érezted szükségét, hogy ennek éppen te állj neki, és lefordítsd? 1990-ben Bíró Dánielék már tettek rá egy kísérletet. Mit kell tudnia feltétlenül az olvasónak a Zohár-szövegről általában és mit a te fordításodról?

A Zohár héber szó, jelentése ragyogás. A Zohár könyve középkori eredetű, a Bibliát értelmező monumentális írás. Én azt a részt fordítottam le, mely a Genézis (Teremtés) könyvével foglalkozik. Az Atlantis kiadónál kiadásra váró *Zohár a Teremtés könyvéről* kézirata az első magyar nyelvű teljes 22 szöveg, mely az eredeti, arámi szöveg nyomán készült, és a szöveget kísérő mintegy négyezer lábjegyzettel teljes értékű kritikai kiadást ígér a magyar olvasó számára. Mikor a könyvről először hallottam, nagy izgalmat okozott annak emelkedett stilusa és a titokzatos arámi nyelv (melyen Jézus és kortársai beszéltek) és azt gondoltam, hogy úgy hódíthatom meg, illetve akkor kerülök hozzá a legközelebb, ha magyarra lefordítom. A Zohár könyve és az abban megformált *szefirot* világa a kabbala alapját képezi.

A Zohár-fordításod, mint kiderült, komoly tudományos munka, ezért muszáj volt lábjegyzetelned is, magyarázatokat fűzni az eredeti szöveghez. Legújabb verseskönyvedben szívesen élsz lábjegyzetekkel, ami versek esetében meglepő dolog. Ez a fordítói munka hozadéka lenne?

A Zohárral való élet, a fordítással töltött két és fél esztendő hangulat formáló erővel bírt, szinte már „zoháru” gondolkodtam, és mindent kérdést, magyarázatot enciklopédikus pontossággal kezeltem, magam és az olvasó javára, ezért aztán a két utolsó verseskötetem a *Jeruzsálemi erdő* és az *Együtt és külön*, sőt az útban lévő harmadik is tele vannak lábjegyzetekkel.

Mit jelent számodra az új köteted címe? *Együtt és külön*. Rengeteg dolog eszébe jut az embernek...

Az *Együtt és külön*, a kötet címadó verse, fontos kérdést feszeget. Hogy „bújunk el” a halál elől, amit az ember csak egyedül, külön élhet át. Miben és mennyiben segít az emberen a társai (élettársai) együttlét? Rossz a külön, mert „ágasbogás”, de az együtt is rossz, mert hamis. Merre van az optimális?

Végezetül az kérdezném, merre van az optimális irány, mi lesz a következő lépésed? Tudom, hogy régóta írsz prózát is, szépprózát és esszét, azokból nem kerül át valami a látható szférába, nem lesz belőlük kötet?

A párom egyik nap azt mondta nekem: te olyan vagy, mint a villamos, te sínen jársz. Hiszek neki, és remélem, továbbra sem kell gondolkoznom ezen a kérdésen. A válasz magától adódik. A sín vezet, valami vezet, vagy valaki. Ha bízom ebben, mit számít, mi lesz ebből? Vers, próza, rajz, vagy esszé?

Az egyik, vagy a másik, vagy együtt ötvözve, ahol a betűk helyet foglalnak a képek redői között, mint azokban a középkori könyvekben, ahol a szöveg, a vers rajzot képez. Ezt úgy hívták, hogy *carmina figurata*. Ki tudja, talán megismételhető.

Új Forrás 2014/2 – Mikor Ha Nem Most?
Íméinterjú Uri Asaffal. Készítette: Jász Attila

